

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ӘЛ - ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ - ФАРАБИ

ФИЛОЛОГИЯ, ӘДЕБИЕТТАНУ ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ ФАКУЛЬТЕТІ
ФАКУЛЬТЕТ ФИЛОЛОГИИ, ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЯ И МИРОВЫХ ЯЗЫКОВ

Қазақстан 2050

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

атты студенттер мен жас ғалымдардың
халықаралық ғылыми конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 2014 жыл, 8-11 сәуір

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции
студентов и молодых ученых

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 8-11 апреля 2014 года

MATERIALS

of International Scientific Conference
of Students and Young Scientists

«FARABI ALEMI»

Almaty, Kazakhstan, April 8-11, 2014

<i>Кажсахметова М.</i>	
МЕТАФОРЫ В ПОЭТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ Т.С.ЭЛИОТА	135
<i>Түсіпбекова Қ.</i>	
КИНО АУДАРМАСЫНЫҢ ТҮРЛЕРІ: СУБТИТРЛЕУ ЖӘНЕ ДУБЛЯЖ	135
<i>Абдумунинова А.</i>	
ҚАЗАҚ МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРДІҢ БАСҚА ТІЛДЕРГЕ АУДАРЫЛУ БАРЫСЫ	136
<i>Оңғарбаева Әсел</i>	
ШЫҒЫС КЛАССИГИ ОМАР ХАЙЯМ РУБАЙЛАРЫНЫҢ ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ АУДАРЫЛУ ЕРЕКШЕЛІГІ	137
<i>Нурия Шакен</i>	
ЗАМАНАУИ КОМПЬЮТЕРЛІК ТЕРМИНДЕРДІҢ ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНЕ АУДАРЫЛУЫНЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК АСПЕКТІЛЕРІ	138
<i>Мамадкаримова Л.</i>	
ИДИОМЫ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ	139
<i>Талбаева Асылдай</i>	
ПЕРЕВОД ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ	140
<i>Муратова Асель</i>	
СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА ГАЗЕТНЫХ ЗАГОЛОВКОВ С АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА РУССКИЙ	141
<i>Әбішева Ә.М.</i>	
СОХРАНЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО КОЛОРИТА ОРИГИНАЛА В ПОЭТИЧЕСКОМ ПЕРЕВОДЕ (на материале с казахского языка на русский язык)	142

VIII СЕКЦИЯ ЖАС ҒАЛЫМДАР

<i>Абдигалиева А.Б.</i>	
СИМВОЛИКА НАЗВАНИЯ РОМАНА ТРИЛОГИИ «СНЫ ОКАЯННЫХ»	143
<i>Рскелдиева Д.Б., Утемғалиева Н.А.</i>	
МАХАББАТ ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ СОМАТИКАЛЫҚ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕР	143
<i>Ақшиолакова А.Ж.</i>	
КАЗАХСКИЕ ОНИМЫ В РУССКОЙ РЕЧИ: НОРМА, АДАПТАЦИЯ, ВАРИАТИВНОСТЬ	144
<i>Андрющенко О.К.</i>	
ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС: ГРАНИЦЫ И ПРИЗНАКИ	145
<i>Елжашева А.Б.</i>	
САТЫЛАЙ ТАЛДАУ ТӘСІЛДЕРІНІҢ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ЫНТАСЫН АРТТЫРУДАҒЫ МАҢЫЗЫ	146
<i>Арсланбаев А.А.</i>	
ТІЛ МЕХАНИЗІМІНІҢ ӨЗЕГІ – ЛЕКСИКОГРАФИЯЛЫҚ ДЕРЕККӨЗДЕР	147
<i>Кенжеқанова Қ.К.</i>	
САЯСИ ДИСКУРС ЖӘНЕ САЯСИ КОММУНИКАЦИЯ МӘСЕЛЕЛЕРІ	148
<i>Баймурзина А.А.</i>	
«ҮШТҰҒЫРЛЫ ТІЛ» ИДЕЯСЫНЫҢ ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫЛУЫ: ӘЛЕУМЕТТІК ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ТАЛДАУ	148
<i>Баязитов Б.</i>	
ҚАБДЕШ ЖҰМАДІЛОВТИҢ «ДАРАБОЗ» ТАРИХИ РОМАН-ДИЛОГИЯСЫ	149
<i>Бекерешвили Н.</i>	
СИМВОЛИКО-ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫЙ КОНТЕКСТ В АНИМАЛИСТИЧЕСКОЙ ПОВЕСТИ ДЖЕКА ЛОНДОНА «ЗОВ ПРЕДКОВ» И ПРОБЛЕМА ЕГО ПЕРЕДАЧИ В ПЕРЕВОДЕ НА РУССКИЙ ЯЗЫК	150
<i>Борибаева Гулнара</i>	
МОБИЛЬДІ ОҚЫТУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ	151
<i>Вьюкова О.</i>	
СПОСОБЫ ВОССОЗДАНИЯ ФУНКЦИЙ КОМИЧЕСКОГО В РОМАНЕ ЧАРЛЬЗА ДИККЕНСА «НАШ ОБЩИЙ ДРУГ»	152
<i>Гүлназ Қожабекова</i>	
ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ АКСИОЛОГИЯ	152
<i>Даутова Г.Р.</i>	
АБАЙДЫҢ «ЕСКЕНДІР» ПОЭМАСЫНЫҢ ОРЫС, АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНЕ АУДАРЫЛУ МӘСЕЛЕСІ	153

forgets» – ежелгі махаббат ескірмейді; *«pull at somebody's heartsrings»* – жүрек (сезім) қылын *«abundance of the heart»* – сезім тасқыны; *«lose one's heart to», «give one's heart to somebody»* – би деген ғашықтық бойын билеп алу, жүрегіне шок түсу; *«open one's heart to somebody»* – сөз білдіру; *«steal somebody's heart»* – жүрегін жаулау.

Қазақ тілінде сүйіспеншілік туралы сезімді «махаббат» сөзі білдіреді. «Махаббат» сөзі тіл ғашықтық дастандардан енді. Тілімізде бұл ұғымды беретін «іңкәрлік, сүйіспеншілік, ғашық жақсы көру, ұнату» секілді сөздер бар. Махаббат тақырыбындағы қазақ фразеологиялық тіркестер негізгі метафорасы – «жан». Сонымен қатар жүрек сөзі махаббат символы ретінде сүйіспеншіліктің мәнін беретін фразеологизмдер жасауда қолданылады. Мысалы: *«жүрегі жанды»* – ғашықтықта өртенді; *«жүрегіне өрт түсті»* – ғашықтықтың жалыны жанды; *«жүрек қылын шертті»* – сезімді әсер етті, көңілін аулады. Қазақ тіліндегі ғашықтық тіркестері жоғары стильде, поэзиялық тілде айтылады.

Қазақ және ағылшын тілдерінде махаббат сезімін жеткізетін «махаббат – ауру, жүрек жару» метафорасы екі халыққа ортақ, мұны келесі фразеологизмдер дәлелдейді: *«bleeding heart»* – жүрек қан жылау, *«to break heart»* – жүрегін жаралау, *«a broken heart»* – жаралы жүрек. Қазақ фразеологизмдер тіларалық сәйкестікке мысал бола алады.

Ағылшын тіліндегі махаббат, сүйіспеншілік мағынасын жеткізетін фразеологизмдер *жүрек/heart* және *бас/head* сөздері жиі ұйытқы болады. Ал қазақ тіліндегі фразеологиялық бірліктерде махаббат мағынасын беретін тіркестер *жүрек, жан, көңіл* сөздерімен келіп анықталды. Мұның да өзіндік мәні бар. Махаббат сезімі де басқа эмоцияны білдіретін сезім секілді адам жүрегінде, жанында ұялайтын ұғым болып табылады.

КАЗАХСКИЕ ОНИМЫ В РУССКОЙ РЕЧИ: НОРМА, АДАПТАЦИЯ, ВАРИАТИВНОСТЬ

Акиолакова А.Ж., докторант PhD кафедры общего языкознания и иностранной филологии факультета филологии, литературоведения имировых языков КазНУ имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан.

Научный руководитель: д.ф.н., профессор Мадиева Г.Б.

С обретением независимости и возникновением нового суверенного государства ономастическое пространство Казахстана стало динамично развиваться в сторону расширения объема национального компонента. Ономастические единицы в настоящее время активно задействованы в международных официальных документах, поэтому правильная передача казахских онимов на другие языки приобретает исключительную ценность и является архиактуальной проблемой современного казахского языка.

Настоящая работа посвящена функционированию казахских онимов в русской речи, требующей нормативной оценки, так как в казахстанской лингвистике этой проблеме уделялось меньше внимания, чем обратному – влиянию русского языка на казахский.

Анализ фактического материала позволяет сделать следующие выводы:

- Онимы освоены русской речью на фонологическом, морфологическом, орфографическом уровнях.
- Охват широкого онимического материала, извлеченного из русскоязычных источников, комплексный анализ его позволил сделать вполне обоснованные выводы и обобщения относительно казахских онимов, оказался конструктивным в плане выявления графемно-фонетических, орфоэпических, грамматических вариантов.
- Наличие вариантов в области казахских онимов, функционирующие в русской речи, явилось следствием неодинаковой транслитерации одного и того же онима, отражения произносительных разновидностей определенной категории казахского населения.
- Особого внимания заслуживает тенденция к освоению русским языком казахских онимов, в частности топонимов в форме множественного числа, не соотносительного с единственным числом, например: Кульсары, Шенгельды, Кокпекты, Зеренды. В топонимических системах казахского языка подобные названия представляют собой единственное число, либо собирательные названия с имплицитной множественностью семантики.

VIII
ЖАС ҒАЛЫМДАР

СИМВОЛИКА НАЗВАНИЯ РОМАНА ТРИЛОГИИ «СНЫ ОКАЯННЫХ»

*Абдигалиева А.Б., преподаватель кафедры русской филологии,
русской и мировой литературы факультета филологии, литературоведения и мировых языков
КазНУ имени аль-Фараби. Алматы, Казахстан.*

Название романа нацеливает читателя на то, что в нем присутствуют множество снов. В мировой литературе есть много различных художественных произведений, где предмет, о котором повествуется, авторы выносят в название, в заглавие. Так, например, слова «сон», «сновидение» попадают в название трех произведений Ф.М.Достоевского «Дядюшкин сон», «Петербургские сновидения в стихах и прозе», «Сон смешного человека». У Ф. Сологуба представителя символизма тоже есть роман, где слово «сон» вынесен в название, это роман «Тяжелые сны», у Дмитрия Липковского роман называется «Последний сон разума», книга А.Жолковского «Блуждающие сны» и т.д.

Многие отечественные ученые тоже обратили внимание на поэтику заглавий романа трилогии «Сны окаянных». Так, Берик Жылкыбаев отмечает, что с названием романа «Сны окаянных» ему на память приходят другие сочинения, например «Окаянные дни» И. Бунина. «Сны окаянных» – название, несущее глубокие ассоциации, в том числе и с казахской литературой. К примеру, Асан Байы – Асан печальный, «кайгы» – это корневая часть слова «окаянный».

Алуа Темирболат отмечает, что название романа «Сны окаянных» символично, с одной стороны, нем выражена отчаяние и боль, с другой стороны – вера и надежда. Она говорит, что возможно «Сны окаянных» – это просто сон уставших, отвергнутых, отчаявшихся людей, временный, переходящий, который окутал всех на какое-то время; сон, ставший своеобразным испытанием для героев произведения.

Ш.Адибаева считает, что роман «Сны окаянных» можно интерпретировать или назвать как «Сны проклятых», отсылая его к Библии. А «проклятые» или «окаянные» в романе – «это поколение ветских 70-х или, как его еще называли «потерянное поколение».

Сам автор тоже говорит о том, что роман не случайно называется «Сны окаянных». В принципе и помощи снов, которые видел сам автор и появился этот роман.

МАХАББАТ ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ СОМАТИКАЛЫҚ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕР

*Рскелдиева Д.Б., Утемғалиева Н.А., ал-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың оқытушылары. Алматы,
Қазақстан.*

Қазақ және ағылшын тілдеріндегі фразеологиялық тіркестердің тақырыптық ауқымы кең. Бірақ оның өзгеге деген сезімін, түзу ниетін, сүйіспеншілігін сипаттайтын махаббат ұғымы жалпы мәдениеттің баласына ортақ, тірек ұғым болғандықтан, ол фразеологизмдер қорында жиі байқалады. «Махаббат», «сүйу» деген ұғымды білдіретін «love» сөзі ежелгі герман тілдерінде «luba» деген сөзден шыққан, мағынасы – «қымбатты», «асыл». Ағылшын тілінде махаббат тақырыбындағы фразеологизмдер саны едәуір. Осы фразеологизмдер қатарынан ішкі ағзалардың ұйытқы болуымен байланысты алған соматикалық фразеологизмдерді де кездестіруге болады. Британ ғалымдары Дж. Лакофф және М. Джонсон «махаббат» деген ұғымды ағылшын тіліндегі «to lose one's head» – есінен айырылу, «to make one's head go round» – басы айналу, «to be madly in love, to go crazy about smb.» – есінен танау, «to be mad» – басы болу деген соматикалық фразеологизмдер ғашық болуды, сүйіспеншілікті басы айналып, есінен айырылу, жынданып кету деп бағалайды. Ағылшынтанушы ғалымдардың байқауынша, махаббаттың психологиялық негізгі жетекші концептісі «mind» («ес», «ақыл», «сана») болып табылады. Есінен айырылып, басы істеуден қалған, ақылға келмеген – нашар адам. Сонымен ғашықтық, махаббат ұғымдары адамның логикалық ойлау қабілетіне зақым келтіріп, дұрыс шешім қабылдауға қабілетсіздігі болатын құбылыс ретінде қарастырылады.

Сондай-ақ ағылшын тілінде сүйіспеншілікті білдіруде келесі фразеологизмдер қолданылады: «to break somebody's heart» – жүрегін жаулап алу, махаббатына қол жеткізу; «the heart that once truly loves never forgets» – алғашқы шынайы махаббат; «come home to somebody's heart» – жүрегін түкпірінен жаулап алу; «bring home to somebody's heart» – жүрегін тербеу; «the heart that once truly loves never

Бас редактор

филология ғылымдарының кандидаты, доцент *Г. Қазыбек*

Ғылыми редактор

филология ғылымдарының кандидаты, доцент м.а. *Ж.Есімова*

Редакциялық алқа мүшелері:

*А.Ақшолақова, Н.Утемғалиева, Л. Әлімтаева, А. Асқарова,
Н. Томанова, Л. Мұсалы, Г. Искакова, Г. Атабаева, Р. Өмірбекова*

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ» атты студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми конференция материалдары. Алматы, Қазақстан, 2014 жыл, 8-11 сәуір. – Алматы: Қазак университеті, 2014. – 204 б.

ISBN 978-601-04-0452-6

Ғылыми басылымда студенттер мен жас ғалымдарға арналған халықаралық ғылыми конференция материалдары енгізілген.

Жинақ ғылыми қызметкерлерге, оқытушыларға, студенттерге, магистранттар мен докторанттарға арналады.